

SỎI NIỆU VÀ NHỮNG BIẾN CHỨNG NGUY HIỂM

Trong các bệnh lý của đường tiết niệu thì sỏi niệu là một trong những căn bệnh nguy hiểm, các biến chứng của bệnh có thể dẫn đến suy thận, viêm thận, gây rối loạn hệ tiết niệu và thậm chí dẫn đến tử vong.

Các cơn đau do sỏi niệu gây ra còn làm giảm năng suất lao động và chất lượng cuộc sống của người bệnh. Hiện nay đã có nhiều biện pháp khác nhau điều trị căn bệnh khó chịu này.

Sỏi niệu được hình thành như thế nào?

Sự hình thành các dạng sỏi trong đường tiểu (niệu) có nhiều nguyên nhân gây ra, cho đến nay người ta xác định được 2 yếu tố chính hình thành sỏi niệu là yếu tố nội tại và qua ăn uống.

Hệ thống tiết niệu trong cơ thể. (Ảnh: TTO)

Tình trạng tăng bất thường nồng độ canxi trong máu là một nguyên nhân quan trọng dẫn đến hình thành sỏi niệu. Tăng canxi máu có thể do xuất hiện u bướu tại tuyến giáp làm rối loạn chuyển hóa canxi. Cũng có thể do xương đào thải quá nhiều canxi vào máu do gãy phức tạp, do viêm mạn tính, canxi huyết tăng cao kéo theo canxi niệu gia tăng, do vậy trở thành tác nhân thúc đẩy quá trình hình thành sỏi.

Giống như muối hòa tan trong nước tiểu, bình thường những thành phần của sỏi bị hòa tan trong nước tiểu, nhưng nếu có những yếu tố sau đây thì các thành phần của sỏi không bị hòa tan và dần kết thành sỏi, đó là: chúng bị siêu bão hòa trong nước tiểu vì nồng độ của chúng quá cao, xuất hiện các yếu tố kết tinh, các tinh thể có cơ hội ngưng kết, tụ thành một khối.

Bình thường, để ngăn chặn sự hình thành sự kết tinh của sỏi, ngoài sức mạnh của dòng nước tiểu, trong nước tiểu còn có chất keo bám vào tinh thể, chống lại sự tụ tập của chúng nhưng khi chất keo này giảm, thường do viêm nhiễm thì khả năng liên kết của các tinh thể tăng lên. Các yếu tố nội tại khác làm gia tăng hình thành sỏi còn do bế tắc đường tiểu lâu ngày, dung lượng nước tiểu giảm, môi trường nước tiểu thuận lợi cho sự xuất hiện tinh thể.

Các loại sỏi niệu thường gặp là sỏi vô cơ như canxi, phosphat, oxalat, sỏi hữu cơ là dạng sỏi urat, xanthin, hiếm gặp dạng ceptin.

Những biến chứng của sỏi niệu

Sỏi niệu thường xuất hiện ở nơi có dòng nước tiểu yếu hoặc đường tiểu quá nhỏ, uốn khúc, bị hẹp hay tắc nghẽn, do đó những vị trí có sỏi thường là thận, niệu quản dưới hoặc sát bàng quang, cổ bàng quang, niệu đạo, lỗ sáo.

Sự di chuyển của sỏi, nhất là những sỏi có gai nhọn sẽ cọ xát, va chạm vào đường niệu gây ra những cơn đau lưng, đái ra máu nếu sỏi ở thận, niệu quản. Còn sỏi tại bàng quang, niệu đạo sẽ gây đái buốt, đái rắt, đái khó. Nếu bị kẹt trong cuống đài thận, sỏi sẽ chèn ép làm bế tắc cuống đài thận nên đài thận giãn nở, lâu dần thận sẽ giãn mỏng như một túi nước.

Khi các đài thận bị căng trướng nước tiểu, sẽ tạo ra áp lực cao tác động vào thần kinh thận và vỏ thận gây ra cơn đau quặn thận. Khi sỏi kẹt trong niệu đạo hoặc ở bàng quang sẽ gây bí đái cấp tính hay mạn tính.

Khi sỏi cọ xát vào đường niệu thì niêm mạc dễ bị phù nề, viêm, là điều kiện tốt cho vi khuẩn xâm nhập, gây viêm nhiễm đường tiểu. Người bệnh sẽ thấy đau lưng, đái buốt, đái rắt, đái đục. Nếu nhiễm khuẩn nặng sẽ dẫn đến những hậu quả nghiêm trọng như suy thận. Nếu thận mủ toàn diện có thể phải cắt bỏ thận. Bế tắc đường tiểu làm tổn động nước tiểu gây viêm nhiễm lâu ngày sẽ dẫn đến xơ hóa thành đường tiểu kể cả đài thận. Hậu quả của xơ hóa sẽ dẫn đến giảm chức năng co bóp đường tiểu, chít hẹp làm bế tắc đường tiểu, tổn động nước tiểu. Đây là một vòng luẩn quẩn nguy hiểm mà sỏi niệu gây ra.

Ngoài ra, viêm nhiễm nặng ở đường tiểu còn gây hoại tử đường tiểu, xuất hiện các lỗ rò ở bàng quang, niệu quản. Đã có những trường hợp vỡ thận và vỡ bàng quang do sỏi. Sự hiện diện lâu ngày của sỏi dẫn đến hiện tượng vô niệu (không có nước tiểu) hoặc suy giảm chức năng thận, nhất là khi có sự kết hợp của viêm nhiễm gây ra suy thận.

Phòng ngừa và xử trí sỏi niệu thế nào?

Trước hết cần phải giảm những nguy cơ hình thành sỏi niệu, đó là phải uống đủ nước (từ 1,5 - 2 lít nước/ngày). Những người phải dùng thuốc đường uống càng cần phải uống đủ nước. Phát hiện và điều trị sớm các nguyên nhân khác (ngoài sỏi) gây viêm nhiễm đường tiểu và ứ đọng nước tiểu. Khi thấy có các biểu hiện đái buốt, đái rắt cần phải đi khám để phát hiện bệnh kịp thời.

Hiện nay với kỹ thuật điều trị hiện đại, bệnh sỏi niệu đã có nhiều biện pháp phù hợp để chữa trị. Tùy theo dạng sỏi khác nhau mà tiến hành xử trí sỏi bằng dùng thuốc làm tan sỏi hay mổ nội soi, tán sỏi ngoài cơ thể. Chỉ những trường hợp sỏi quá to mới phải mổ mở, tuy nhiên quá trình thực hiện đều khá an toàn. Ngoài các bệnh viện tuyến trung ương có các biện pháp điều trị tốt thì nhiều bệnh viện tuyến tỉnh, thành phố cũng có thể xử trí tốt căn bệnh này.

BS. Nguyễn Quốc Vinh